

ÖZET

Haakjöringsköd Olayı, Alman İmparatorluk Yüksek Mahkemesi'nin, irade beyanlarının yorumlanması alanında ilke kararlarından biridir. Karara konu olay şu şekildedir: Taraflar Kasım 1916 tarihinde Norveç dilinde "Haakjöringsköd" olarak adlandırılan ve köpek balığı eti anlamına gelen ifade üzerinden, balina eti satımı konusunda anlaşmışlardır. Norveç diline hakim olmayan her iki taraf da "Haakjöringsköd" ile balina etini ifade ettiklerini sanmışlardır. Bu sebeple her ikisi de birbirinden bağımsız olarak satım konusu eşyayı betimleme amacıyla kullandıkları kelimelerde aynı hataya düşmüşlerdir.

Kararın tarihi olarak incelenmesinde Birinci Dünya Savaşı'nın zorlukları gözönünde tutulmalıdır. Halkın ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla Berlin merkezli Zentral-Einkaufsgesellschaft mbH şirketi, temel gıda maddelerine el koyma ve kendisi tarafından belirlenen fiyattan (el koyma bedeli) devir alma ile yetkilendirilmişti. "Haakjöringsköd olayında da bu durum gerçekleşmiştir: Taraflar gerçekte balina eti konusunda anlaşmış olsalar da Hamburg Limanına gidecek gemiye fiçılar içerisinde yüklenen köpek balığı etine el konulmuş ve davacıya, kendisi tarafından alım sırasında ödediğinden çok daha düşük el koyma bedeli üzerinden ödeme yapılmıştır. Tarafların gerçekte anlaştığı balina eti söz konusu olsaydı, el koyma gerçekleşmeyecekti. Çünkü balina eti o zamanlar serbest piyasada ticareti yapılan az sayıdaki gıda maddeleri arasındaydı.

Alıcı satıcıya karşı açtığı davada anılan sebeple kendisine ödenen el koyma bedeli ile kendisi tarafından satıcıya ödenen bedel arasındaki farka dayanan zararını talep etmiştir. Verilen karar açısından olayın diğer unsurlarının yanında tarafların yaptıkları irade açıklamalarının içeriği önem arz etmekteydi. Kural olarak varması gereken irade açıklamaları, yöneldiği muhatabın objektif bakış açısı esas alınarak (güven teorisi) yorumlanmalıdır. Bu noktada ölçüt, muhatap konumundaki objektif üçüncü kişinin, kendisinin bilebileceği tüm olgular ile alışveriş hayatının teamülleri de dikkate alınarak dürüstlük kuralına göre yapılan beyana verebileceği anlamdır. Objektif üçüncü kişi kullanılan kelimenin anlamından yola çıkarak köpek balığı etinin kastedildiği yorumunu yapmalıdır. Alman İmparatorluk Yüksek Mahkemesi'nin kararında farklı bir sonuca varacak başka bir olgudan bahsedilmediği için, objektif ve soyut yorum yoluyla, satım sözleşmesinin konusunu köpek balığı eti oluşturduğu sonucuna varılabilir.

Alman İmparatorluk Yüksek Mahkemesi ise, satım sözleşmesinin balina eti üzerinden kurulduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme bu hususu şu şekilde ge-

rekçelendirmiştir: Taraflar balina etini konu alan bir sözleşme kurmak istediklerinden, aralarındaki hukuki ilişki hakkında sanki doğru betimleme kullanmışlar gibi karara verilmelidir.

Alman İmparatorluk Yüksek Mahkemesi burada falsa demonstratio non nocet (yanlış beyan/ betimleme zarar vermez) ilkesini kullanmıştır. Bu temel ilkeye göre, hatalı beyanlar/betimlemeler, taraflar birbirine uygun irade açıklamaları ile başka bir şey istedikleri sürece, aralarındaki ilişkiye zarar vermez. Sözleşme, objektif-normatif olarak irade beyanına verilecek anlama bakılmaksızın, taraflarca istenen gerçek iradeleri üzerinden kurulur. Falsa demonstratio non nocet ilkesi, yalnızca yorum sonucuna objektif-normatif değerlendirme ile ulaşılamaması halinde uygulama alanı bulmaktadır. Bu sebeple falsa demonstratio non nocet ilkesine başvurulabilecek haller, yalnızca çok nadir görülen iki durumda söz konusu olmaktadır: Bu hallerden ilkinde irade açıklamasında bulunan taraf ve muhatap, birbirinden bağımsız olarak ve tesadüfen objektif-normatif beyanın anlamında aynı hataya düşmüşlerdir. İkinci halde ise yalnızca irade beyanında bulunan taraf hataya düşmekte ve muhatap buna karşılık hatayı fark etmekte ve yine tesadüfen – ve bunu gösteren başka olgular olmaksızın – karşı tarafın gerçek iradesini anlamaktadır.

Falsa demonstratio non nocet ilkesinin sonucunu gerekçelendirmek amacıyla zaman içerisinde birbirinden farklı açıklama girişimleri yapılmıştır. Bu şekilde tarafların korunmasına ihtiyaç olmamaktadır, zira taraflar birbirine uygun iradeler ile hedefledikleri nihai hukuki duruma varmaktadırlar. Ayrıca BGB'nin 133. maddesi, 117. maddesinin 2. fıkrası ve 116. maddesinin 2. cümlesinde düzenlenen durumlarda da tarafların gerçek iradelerine, beyanlarına göre öncelik tanınmaktadır.

Günümüzde falsa demonstratio non nocet ilkesi genel olarak kabul edilmediğinden fazla ayrıntılı olarak gerekçelendirilmemektedir. Buna rağmen bu ilke ile uygulamada tekrar tekrar ve hatta özel hukuk alanı dışında da karşılaşılacaktır. İncelenen karar örnekleri gerçekten yanlış betimlemenin -falsa demonstratio non nocet- söz konusu olduğu olaylar değildir, çünkü aynı yorum sonucuna objektif-normatif yorum ile de ulaşılabilceği görülmüştür. Falsa demonstratio non nocet ilkesinin kullanılması, somut olayda amacından uzaklaştırılarak doğru hukuki gerekçelendirmeden kaçılmasını sağlamadığı sürece zararsızdır. Zira genel kabul edilen bir ilkeye doğrudan başvurulması, somut olayın hukuki gerekçelendirmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.